

Astrid Johanne Tryggestad Fjørstad

Når det plutselig ringer på døra

En kvalitativ studie om digitalisering av sosiale relasjoner

Bacheloroppgave i sosiologi

Veileder: Gunhild Tøndel

Mai 2020

Astrid Johanne Tryggestad Fjørstad

Når det plutselig ringer på døra

En kvalitativ studie om digitalisering av sosiale relasjoner

Bacheloroppgave i sosiologi
Veileder: Gunhild Tøndel
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Bacheloroppgaven har vist seg å være noe av det morsomste og mest spennende jeg har gjort som student. Jeg startet denne prosessen som spent og nervøs, men avslutter som stolt og glad for hva jeg har klart å oppnå gjennom disse tre årene. Det å skulle selvstendig bruke den sosiologiske kunnskapen jeg har opparbeidet meg har vært både spennende og utfordrende. Jeg vil benytte anledningen til å takke noen av de som har støttet meg og hjulpet meg gjennom denne prosessen.

Jeg vil først og fremst takke min veileder Gunhild Tøndel for støtte, motivasjon og råd gjennom hele prosessen. Det har vært et annerledes semester grunnet covid-19, men hun har likevel tilbudt gode veiledningstimer og hjelpende kommentarer over e-post. Det setter jeg stor pris på!

Videre vil jeg takke informantene mine som tok seg tid til å stille til intervju. Intervjuene var både interessante og informative. Deres refleksjoner og erfaringer gjorde denne oppgaven mulig. Tusen takk for at dere ville dele med meg.

Familien min og øvrige venner fortjener også en takk for deres ris, ros, oppmuntringer og tålmodighet. Jeg er veldig takknemlig for at dere har holdt ut med meg dette semesteret! Det har vært vekslende mellom glad, sur og stresset. Helt til slutt vil jeg takke Erlend, og hans eksepsjonelle tålmodighet.

Astrid Johanne Tryggestad Fjørstad

Trondheim, mai 2020

Innhold

1.0 Innledning.....	s.3
1.1 Tidligere forskning og aktualisering.....	s.3
1.2 Oppgavens struktur og problemstilling.....	s.5
2.0 Teori.....	s.6
2.1 Interaksjonsordenen.....	s.7
2.2 Goffmans dramaturgiske perspektiv.....	s.7
2.3 Samhandlingsritualer.....	s.9
2.4 Presisering av problemstilling.....	s.9
3.0 Metode.....	s.10
3.1 Metodisk fremgangsmåte.....	s.10
3.2 Valg av informanter.....	s.11
3.3 Innsamling av data.....	s.11
3.4 Gjennomføring av intervjuer.....	s.12
3.5 Databearbeidelse og analyse.....	s.13
3.6 Datamaterialets kvalitet.....	s.14
3.7 Forskerrollen.....	s.15
4.0 Analyse.....	s.15
4.1 Omsorg i sosiale relasjoner gjennom bruk av teknologi.....	s.15
4.2 Aktørers opplevelse av kontakt.....	s.19
4.3 Det fysiske roms føringer.....	s.22
5.0 Avslutning.....	s.24
5.1 Hovedfunn.....	s.24
5.2 Konklusjon.....	s.26
6.0 Litteratur.....	s.28
Vedlegg.....	s.30

1.0 Innledning

Et viktig budskap i disse dager: Velkommen til meg. Her er døra alltid åpen. Kaffen kan være klar på få minutter, og det kan alltid dekkes på til (minst) en til. Familie og venner som har behov for en prat er velkomne når som helst! Jeg har mat i kjøleskapet, en sofa å sove på, ører å lytte med, en skulder å gråte på og tanker å dele. Det er en gammel verdi, som har blitt borte med den økende teknologien. En tekst eller et humørikon er ikke det samme for de som har bruk for en trøstende klem. Jeg vil gjerne være med på å prøve å bevise at noen alltid lytter, og at du aldri er helt alene. Dette er en kampanje for å styrke personlige bånd. Kopier og sett på din vegg om du vil være med på å spre budskapet!

Dette var et Facebook-innlegg som florerte på Facebook i januar 2020. At det florerte betyr at innlegget ble delt mange ganger av ulike Facebook-brukere. Sitatet påstår at det har skjedd en forandring i samfunnet, og at teknologien har erstattet besøk og derfor svekket personlige bånd. Innlegget uttrykker en utbredt frykt for at digitalisering ødelegger vår sosiale kontakt. Denne frykten er sosiologisk interessant, for den kan tenkes å gjøre noe med oss.

1.1 Tidligere forskning og aktualisering

I denne oppgaven ønsker jeg å se nærmere på det Facebook-innlegget påstår. Jeg har derfor utført en hverdagssosiologisk studie, som tematiserer digitalisering av de personlige, sosiale relasjonene og etablering av kontakt.

Ifølge Skardhamar og Klemsdal (2019, s. 169-172) er digitalisering et aktuelt tema i sosiologien og samfunnsvitenskapene, grunnet samfunnsutviklingen. Sosiologiske diskusjoner om samfunnsformer og samfunnsutvikling er nært knyttet til utviklingen av teknologi. Skardhamar og Klemsdal (2019, s. 169-172) hevder at teknologisk utvikling i dag er så dagligdags at vi kanskje ikke tenker mye over det. Det har likevel skjedd mye de siste tiårene, i alle fall når det gjelder utvikling av digitale verktøy. Mye av vårt sosiale liv er knyttet til det digitale, og leves gjennom digitale plattformer. Den virtuelle verden er virkelig, og vi er i dag sosiale både virtuelt og fysisk. Samhandling mellom samfunnsborgere har fått nye former, og hverdagen vår har i stor grad blitt digitalisert.

Pettersen (2018, s. 1-17) omtaler digitalisering som ulike endringer og prosesser. Det omfatter strukturelle og teknologiske endringer som muliggjør kontekstforflytninger, som igjen bidrar

til at vi har færre sosiale interaksjoner med hverandre. Endringene og prosessene kan sies å være nært knyttet til utviklingen av kommunikasjon, og kan tenkes å ha ført til en endring i våre kommunikasjons- og interaksjonsmønstre fordi vi har fått tilgang til nye måter å organisere livene våre på.

Det er flere som omtaler det samme, i samfunnet, for eksempel i media, at det har skjedd en endring i våre kommunikasjons- og interaksjonsmønstre og at dette kan svekke personlige bånd. Endringene blir gjerne omtalt som endringer rundt sosiale møter, og hvordan vi bruker teknologi for å avtale sosiale møter. Kronikkforfatteren av «Når gikk du sist på uanmeldt besøk?» (Gallagher, 2020) lurer på hvor gammel man må være for å huske den tiden man dro på besøk uten å ha avtalt møtet gjennom telefonen først. Det blir stilt spørsmål om varmen i det norske samfunnet har forsvunnet samtidig som teknologien har gått fremover.

Mediemannen Øyvind Solstad (2017) spurte sine Facebook-venner om de åpner døra når det ringer på. Det kom frem at å ringe på døra hos noen er oppfattet som veldig privat. Det er bedre å sende en tekstmelding, for da kan vedkommende bestemme når man vil svare og om man i det hele tatt vil svare. Dagsrevyen har også undersøkt endringene i våre kommunikasjons- og interaksjonsmønstre. Under en sending av dagsrevyen (NRK Nyheter, 2020, 11. januar, 29:30-35:27) ble det utført et eksperiment der en reporter dro rundt i Ålesund og ringte på dører. Det ble gjennomført på bakgrunn av at vi går mindre på besøk til hverandre. En eldre mann uttalte at dette kan være en utvikling som gjør at vi går glipp av samspill med andre mennesker. I dag kjenner vi ikke hverandre på samme måte som tidligere.

Det er tydelig at dette er noe flere har interesse for. Ikke bare i media, men også i forskningen, hvor metaforen om kald teknologi og den varme menneskeheten utforskes (Pols & Moser, 2009, s. 159-178). Ifølge Pols og Moser (2009, s. 159-178) er teknologier betegnet som kalde fordi det er antatt at teknologier er rasjonelle og instrumentelle. Det foreligger en frykt for at teknologi vil erstatte menneskelig kontakt, og at teknologi ikke tilbyr den samme kjærligheten som menneskelig kontakt. Videre analyserer Pols og Moser (2009, s. 159-178) samspill mellom teknologi og brukere, og strukturen som oppstår i samspillet. De argumenterer for at det eksisterer forskjellige forhold mellom mennesker og teknologier ettersom hvordan brukerne nytter teknologien. Ifølge Pols og Moser (2009, s. 159-178) eksisterer teknologier bare for oss, mens det er vi som tildeler teknologiene mening og roller. Et annet aspekt ved hvordan teknologier kan fungere, ifølge Pols og Moser (2009, s. 159-178), er hvordan teknologi kan bidra til å etablere forhold til andre. Hvordan forbindelsen opprettes avhenger

av hvem brukerne er, mulighetene teknologien gir og resultatene av måten alle elementene samhandler på. Man kan anse teknologier som et skuespill som inneholder et manus for brukerne. Manuset hjelper brukerne å definere hvilke karakterer de er, hva deres behov og ønsker er, og hva de skal gjøre når. Dermed bidrar teknologier med å foreskrive roller og forhold mellom aktører, innføre og synliggjøre normativiteter.

Gunhild Tøndel (2018, s 287-297) har også beskrevet hvordan teknologi kan være ulikt fra det menneskelige, og hvordan teknologi kan strukturere relasjoner. Ifølge Tøndel (2018, s. 287-297) kan hånden brukes som et symbol på omsorg og kjærlighet, altså den menneskelige varmen. Når en bruker har en teknologi i hånden er ikke teknologien varm, det er brukeren selv som varmer den opp. Teknologi kan sies å være dødt materiale, helt til brukeren aktiverer teknologien. Tøndel (2018, s. 287-297) beskriver hvordan det innen forskning er omgjøring av det varme menneskelige til det kalde teknologiske som er mest i fokus, mens det er lite fokus på de sosiale og emosjonelle relasjonene som utvikles mellom mennesker og teknologi.

Dette omhandler noe av den samme kalde teknologien og varmen i de menneskelige møtene, som er tematisert i innledningen. Facebook-innlegget sier nettopp: «Det er en gammel verdi, som har blitt borte med den økende teknologien». Jeg ønsker at den tidligere forskningen skal bidra til å se på om det er så, at digitaliseringen av sosiale relasjoner, og de sosiale møtene og hvordan vi etablerer kontakt, gjør vårt samfunn mer kaldt og hvordan samspillet mellom mennesker og teknologier påvirker våre sosiale liv.

I min studie tok jeg utgangspunkt i den tradisjonelle ringeklokken som et hverdagslig objekt, for å se hvor dette kunne lede meg til refleksjon rundt betydningen av innføringen av mer digital hverdagsteknologi for aktørers samspill. Ringeklokken har gjort mye sosialt arbeid for oss, men jeg tror den har blitt avlastet av digitale verktøy. Ringeklokken er også en teknologi, men den er så inngrodd i vårt hverdagsliv at vi kanskje ikke lengre tenker på den som teknologi. Dette er sosiologisk interessant på mange vis. Det knytter seg til en lang tradisjon i disiplinen for forskning på digitalisering, teknologi og samfunnsendring, og hvordan hverdagslivet formateres i samspill med disse fenomenene. Jeg er særlig interessert i hvordan teknologier påvirker samspill og endrer vårt veldig lokale sosiale miljø.

1.3 Oppgavens struktur og problemstilling

For å undersøke betydningen av innføringen av mer digital hverdagsteknologi for aktørers

samspill ønsker jeg å se nærmere på hvordan teknologier har bidratt til en omstrukturering av sosiale møter, og hvordan dette påvirker den sosialt tekniske siden ved etablering av kontakt. Med møter mellom mennesker mener jeg å dra på besøk eller å få besøk, både uanmeldt og planlagt. Jeg har arbeidet etter en eksplorativ problemstilling, og gjennom min hovedproblemstilling vil jeg undersøke:

- Hovedproblemstilling (HP): Hvordan strukturerer teknologi møter mellom mennesker?

For å undersøke dette skal jeg ta utgangspunkt i tidligere forskning og sosiologisk teori. Jeg skal presentere relevant sosiologisk teori i kapittel 2, og her er Erving Goffman sentral. I kapittel 3 redegjør jeg for metoden jeg har valgt, og hvordan jeg har benyttet meg av metoden. I kapittel 4 analyser jeg datamaterialet mitt og knytter det opp mot teori og tidligere forskning, mens i kapittel 5 presenterer jeg mine hovedfunn for å deretter konkludere.

2.0 Teori

I dette kapittelet skal jeg presentere sosiologisk teori som kan bidra til å belyse min problemstilling, for å deretter presisere problemstillingen. Erving Goffmans analyser av kommunikasjon vil være sentrale. Analysene ble skrevet før digitaliseringen trådte i full kraft, men jeg mener teoriene likevel er relevante i vår nyere tid. Det fremstår som interaksjon mellom mennesker forflytter seg mer og mer fra den fysiske til den virtuelle verdenen. Det er derfor interessant å anvende Goffmans teori, for å få innblikk i den digitaliserte interaksjonen og hvordan dette preger sosiale møter. Hverdagens sosiale møter er i stor grad basert på teknologier, men det er slik dagens sosiale møter er og derfor vil det være spennende å anvende Goffmans teori for å undersøke min problemstilling.

Jeg tatt utgangspunkt i den tradisjonelle ringeklokken som et svært hverdagslig tatt-for-gitt objekt. Ved å gjøre det håper jeg at ringeklokken kan lede meg til refleksjon rundt betydningen av innføringen av mer digital hverdagsteknologi for aktørers samspill. Det kan tenkes at dagens teknologi opptrer som en aktør, eller en mellom-aktør i interaksjoner, og har derfor endret og påvirket tidligere former for interaksjon der ringeklokken hadde rollen som mellom-aktør. Det er veldig symbolsk-interaksjonistisk eller hverdagssosiologisk interessant å ta utgangspunkt nettopp i noe så dagligdags som ringeklokken og vår bruk av den.

Goffman er en av dem som nyttiggjøres innunder det hverdagssosiologiske perspektivet. Han fremstår som sentral innunder hverdagssosiologien fordi han tar gjerne utgangspunkt i det rutinemessige og repetitive ved menneskers hverdag (Henriksen & Tøndel, 2017, s. 216-232). Goffman undersøker sosiale handlinger som mennesker tar for gitt, men som ofte utføres. I mitt prosjekt er det nettopp dette jeg har gjort. Jeg har tatt utgangspunkt i hverdagslige handlinger når det kommer til bruk av teknologi, som mennesker gjerne tar for gitt, men likevel som ofte er utført, når det omhandler sosiale møter og å etablere kontakt.

2.1 Interaksjonsordenen

Gjennom sine studier av hverdagslig atferd og interaksjon utviklet Goffman (1983, s. 1-17) en teori om samhandling mellom individer. En av hans største prestasjoner er nettopp denne teorien om samhandling, som han identifiserte som en interaksjonsorden med spesifikke elementer og enheter. Interaksjonsordenen regulerer og strukturerer interaksjon. Ordenen omhandler alle normsett som ordner det sosiale livet, men ulike situasjoner er styrt av ulike interaksjonsordener (Goffman, 1983, s. 1-17). I lys av dette blir det interessant å se om det eksisterer en situasjonsbestemt interaksjonsorden som kan sies å prege strukturering av sosiale møter, og hvilken rolle teknologier og ringeklokken har i denne, samt hvordan denne typen interaksjonsorden eventuelt preger våre sosiale liv.

2.2 Goffmans dramaturgiske perspektiv

Goffman (1992) benyttet det dramaturgiske perspektivet for å analysere hvordan mennesker i hverdagslige situasjoner presenterer seg selv for andre. Det dramaturgiske perspektivet utforsket hvordan aktører i hverdagen, gjennom dramaturgi og rekvisitter, påvirker hvordan andre oppfatter og definerer situasjoner. Det vil være betydningsfullt å anvende dette perspektiv i min undersøkelse, fordi både det dramaturgiske perspektivet og bruk av ringeklokken representerer opprettholdelse av en sosial orden gjennom bestemte grep som bidrar til å opprettholde sosiale, hverdagslige situasjoner.

Forestillinger er sentralt i det dramaturgiske perspektivet. En forestilling defineres som aktiviteter eller atferd som aktører presenterer for et publikum. Den opptredende skaper et inntrykk av seg selv foran publikum for å enklere skape interaksjon, og for å etablere eller opprettholde identitet (Jacobsen & Kristiansen, 2015, s. 196). Ifølge Goffman (1992, s. 70-91) kan forestillinger utføres av flere aktører sammen, og de som opptrer sammen betegnes som et lag. Et lag beskrives som et sett av individer som samarbeider om å iscenesette en rutine,

eller som samarbeider om å opprettholde en bestemt definisjon av situasjonen. Goffman (1992, s. 70-91) mente at personer som tilhører samme lag står i et spesielt forhold til hverandre, fordi det foreligger en gjensidig avhengighet som binder lagmedlemmene sammen. Laget vil ha en felles definisjon av situasjonen de befinner seg i, og det er viktig å fastholde denne. Lagets interaksjon er et forsøk på samarbeid mellom alle deltagerne, med mål om opprettholdelse av samstemmighet. Det vil være spennende å se på om tilhørighet til samme lag kan påvirke etablering av kontakt, og teknologiens rolle når det omhandler lagmedlemmers forhold og hvordan dette igjen bidrar til å endre rollen til ringeklokken og samspillet rundt den.

Goffmans (1992, s.141-172) begrep kommunikasjon i strid med rollen skildrer hvordan medlemmer av et lag inntar roller for å opprettholde en felles definisjon av situasjonen, men at medlemmene ikke alltid evner å opprettholde rollene som de innehar eller situasjonen som er definert. Goffman (1992, s.141-172) mente at dette var fordi det kan inntreffe situasjoner der et nytt sett motiver trer i kraft som fører til at den faste sosiale distansen mellom lagmedlemmer enten blir økt eller minsket. Den faste rollen kan smuldre opp mens den opptredende bak rollen glemmer seg, og uttrykker seg på en annen måte enn hva som er vanlig. I min undersøkelse vil det være interessant å se om teknologien kan definere situasjoner gjennom hvordan brukere tar teknologien i bruk, og hvordan det kan føre til muligheter for kommunikasjon i strid med rollen som kan oppstå som truende for situasjonen.

Videre er områder en kjent metafor fra det dramaturgiske perspektivet. Interaksjoner foregår innenfor ulike dramaturgiske områder, som er omtalt som frontstage og backstage (Jacobsen & Kristiansen, 2015, s. 197). Ifølge Goffman (1992, s. 92-118) er frontstage området mennesker opptrer foran et publikum. Fra scenen forsøker man å skape et inntrykk ved å spille roller. Backstage beskriver aktivitetene som foregår bak kulissene. Når man er backstage kan man slappe av, gå ut av rollen og øve til neste opptreden. Et område blir definert som frontstage eller backstage ettersom hvilken opptreden som vanligvis foregår der. Utfra dette vil jeg senere se på hvilken rolle utforming sammen med teknologi har i struktureringen av møter mellom mennesker, og hvordan dette kan påvirke etablering av kontakt.

For å unngå at en opptreden blir ødelagt av forstyrrelser hevder Goffman (1992, s. 173-196) at man kan kontrollere inntrykk. Opptredende kan utøve forsvarsmekanismer for å unngå at

opptredener ødelegges. En av forsvarsmekanismene er dramaturgisk omtanke, som omhandler å ta hensyn til hvordan en opptreden kan fremføres på best mulig måte, og ta hensyn til hvordan opptreden påvirker publikum. Jeg vil ta i bruk dramaturgisk omtanke for å belyse hvordan man gjennom teknologier i dag kan uttrykke omtanke ved møter mellom mennesker. I lys av dette vil det være interessant å se på hvordan ulike bruk av teknologier kan tenkes å ha ført til nyanserte måter å vise omsorg på ovenfor medmennesker alt ettersom hvordan mennesker bruker teknologi og ringeklokken ved sosiale møter.

2.3 Samhandlingsritualer

Samhandlingsritualer er et perspektiv som er konstruert som en form for regler eller situasjonsbeskrivelser som gjelder for hverdagslivets interaksjon. Perspektivet defineres som ritualer som uttrykkes som små og ubetydelige høfligheter som daglig utveksles (Jacobsen & Kristiansen, 2015, s. 77-83). Samhandlingsritualer skal sikre beskyttelse for individet, men de er også med på å regulere måten vi inngår i forhold til hverandre. Det som menes da er åpningstrekk og klaringsstegn, som viser til de forskjellige måtene vi ber om kontakt og signaliserer at vi er tilgjengelige for hverandre (Jacobsen & Kristiansen, 2015, s. 77-83). Ritualer og menneskers bruk av dem for å strukturere hverdagslivets interaksjon vil være sentralt for min undersøkelse. Hvordan disse tilsynelatende ubetydelige ritualene nyttes gjennom bruk av teknologi og ringeklokken for å strukturere og oppnå sosiale møter vil være interessant å se nærmere på.

2.4 Presisering av problemstilling

Min hovedproblemstilling er en bred problemstilling, som fungerer som en eksplorativ problemstilling. Utover i prosessen presiserte jeg hovedproblemstillingen, og det førte til tre underproblemstillinger. Dette gjorde jeg etter analyse av datamaterialet mitt, veiledning og inspirasjon fra relevant teori. Jeg ønsker å besvare min hovedproblemstilling ved å undersøke følgende underproblemstillinger:

- Underproblemstilling 1 (UP1): Hvordan skaper teknologi ulike former for omsorg i sosiale relasjoner?
- Underproblemstilling 2 (UP2): Hvordan påvirker teknologi aktørers opplevelse av kontakt?

- Underproblemstilling 3 (UP3): Hvordan legger det fysiske rom føringer for hvilke roller teknologien får i den sosiale kontakten?

3.0 Metode

Dette kapittelet omhandler den metodiske fremgangsmåten jeg brukte gjennom forskningsprosessen. Jeg skal redegjøre for metodisk fremgangsmåte, valg av informanter, innsamling av data, gjennomføring av intervju, databehandling og analyse, kvaliteten til datamaterialet, og min rolle som forsker. Gjennomgående i kapittelet vil være mine refleksjoner rundt rollen som forsker og selve forskningsprosessen. Studien er godkjent av NSD, som forskningsprosjekt for bacheloroppgave ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap (NTNU).

3.1 Metodisk fremgangsmåte

Jeg brukte kvalitativt forskningsdesign i mitt prosjekt. Et kjennetegn ved kvalitativ forskning er fokus på menneskers opplevelser og meninger, og hvilke konsekvenser de har for dem selv og samfunnet (Tjora, 2017, s. 24). Jeg ville forstå mine informanternes forståelse av deres livsverden på bakgrunn av deres opplevelser og meninger knyttet til min problemstilling, og brukte derfor dybdeintervju for datainnsamling. Formålet med dybdeintervju er å snakke fritt rundt temaer som forskeren har definert på forhånd. Ved hjelp av åpne spørsmål får informantene mulighet til å gå i dybden rundt deres opplevelser (Tjora, 2017, s. 113-114). Et dybdeintervju kan altså gi forskeren en dyp forståelse av det man lurer på.

I metodelitteraturen sies det at man oppnår dyp forståelse gjennom dybdeintervju, men hva innebærer dette? En dypere forståelse, for meg, innebar å tilegne kunnskap om hvordan informantene opplevde å være aktør i situasjonene som de beskrev. Informantene inviterte meg med inn i deres opplevelser, og det gjorde at jeg fikk mulighet til å oppdage begreper og elementer som kunne bidra i mitt prosjekt, så som, for eksempel, hvordan det oppstår undersøkelsesprosesser og vurderingsprosesser når det ringer på døra. Jeg opplevde at livsverdenen er nokså kompleks. Uansett hva man gjør og hvordan man gjør det, er det mange elementer som samspiller og påvirker. En dypere forståelse innebar derfor å forsøke å forstå elementene som samspiller og påvirker, og å forsøke å bygge en forståelse ut fra de. For meg innebar også en dypere forståelse å sette datamaterialet i en større meningsfull og faglig sammenheng.

3.2 Valg av informanter

Jeg ønsket å rekruttere informanter som kunne uttale seg på en reflektert måte om hvordan de opplever at digitalisering påvirker deres sosiale relasjoner. I praksis er det nesten hele Norges befolkning som kunne gjort det. Mitt utvalg ble derfor et strategisk utvalg (Tjora, 2017, s. 130). Jeg hadde fire utvalgsriterier som informanter måtte oppfylle. For det første måtte de være unge voksne. Jeg definerte ung voksen som å være mellom 20 og 30 år. Det var et viktig kriterium, for jeg tror det er flest unge voksne som direkte opplever det jeg ville undersøke. Jeg mener unge voksne lever i et samfunn som er et resultat av en økt digitalisering, og jeg var derfor interessert i å finne ut av hvordan de opplever det. For det andre måtte de bo i Trondheim. Det kom til å gjøre datainnsamlingen lettere, og var et kriterium av praktiske årsaker. For det tredje kunne ikke jeg kjenne dem fra før. Det var et kriterium fordi jeg synes at det ville være spennende dersom jeg ikke visste noe om personene på forhånd. I tillegg så jeg på det som en fin mulighet til å utfordre meg selv. For det fjerde brukte jeg ringeklokken som et kriterium. Jeg tok utgangspunkt i ringeklokken som et hverdagslig objekt, og ville at informantene hadde erfaringer rundt bruk av ringeklokken i hverdagen som et sosialt verktøy, som gjorde at de ønsket å stille til intervju.

I Trondheim kan man finne mange unge og fremmede voksne. Mitt problem var hvordan jeg skulle komme i kontakt med dem. Jeg bestemte meg derfor for å ta utgangspunkt i sameiet jeg bor i. I sameiet er det rundt 150 beboere. Jeg har bodd i sameiet i tre år, men jeg har ingen relasjon eller kontakt til noen i sameiet. Jeg innså at dette er noe av det oppgaven min handler om, og tenkte at det kunne være interessant å ta utgangspunkt i sameiet. Jeg søkte etter informanter gjennom sameiets Facebook-gruppe. Jeg la ut et innlegg hvor jeg forklarte at jeg skulle skrive bacheloroppgave i sosiologi ved NTNU om hvordan digitalisering påvirker sosiale relasjoner. Videre skrev jeg at jeg var ute etter informanter, og at jeg håpte på positiv respons. Det var to informanter som sendte meg melding, mens jeg tok kontakt med to andre etter de viste positiv respons på innlegget i form av å like det. De fortalte at de ble nysgjerrige på temaet, og kunne derfor gjerne stille til intervju.

3.3 Innsamling av data

Da jeg skulle lage intervjuguiden tok jeg utgangspunkt i egne tanker og oppfatninger rundt temaet. Jeg sendte tidlig inn utkast av intervjuguiden til veileder. Jeg gjorde noen endringer

og justerte noen spørsmål etter tilbakemeldingen, som å supplere noen tema med flere spørsmål, samt stikkord som kunne bidra til oppfølgingsspørsmål.

Jeg tok utgangspunkt i strukturen til dybdeintervju som Tjora (2017) beskriver. Jeg begynte med oppvarmingsspørsmål, for å forsøke å normalisere situasjonen og gjøre informanten bekvem. Deretter gikk jeg videre til refleksjonsspørsmål, som danner kjernen i intervjuet. Meningen er at informanten skal gå i dybden i ulike deler av temaet ved å fortelle om egne erfaringer. Jeg delte refleksjonsspørsmålene inn i fire deler, som gjorde intervjuguiden oversiktlig, som gjorde det lettere å skape en flytende samtale. Noen refleksjonsspørsmål startet med «kan du beskrive», og dette bidro til at informanten faktisk beskrev det jeg var ute etter. Avrundingsspørsmål er den siste delen, og skal ta oppmerksomheten bort fra refleksjonsnivået, og normalisere situasjonen (Tjora, 2017, s. 145-146). Jeg brukte også denne delen av intervjuet til å ta opp elementer fra selve intervjuet som jeg hadde flere spørsmål om. I tillegg fikk informantene mulighet til å stille meg spørsmål dersom de lurte på noe, eller eventuelt tilføye noe.

Mitt strategiske utvalg består av fire informanter, som er bosatt i Trondheim og er mellom 20 og 30 år. Ingen av informantene kjente hverandre, eller visste hvem andre som ble intervjuet. Jeg omtaler mine informanter som Informant A, Informant B, Informant C og Informant D.

3.4 Gjennomføring av intervjuer

Intervjuene ble gjennomført i uke 10 i 2020. Intervjuene med tre informanter ble gjennomført hjemme hos meg, mens intervjuet med den ene ble holdt hjemme hos informanten.

Informantene valgte tid og sted for intervjuet. I forkant opplyste jeg om at intervjuene ville ta mellom 30 og 60 minutter. Det fungerte fint å utføre intervju hjemme hos meg og hos informanten. Det var ingen forstyrrelser under intervjuene.

Jeg spurte informantene før intervjuene om jeg kunne bruke diktafon for opptak. Det hadde de forventet, og de var derfor innforstått med det. Jeg fikk da konsentrere meg om det informanten sa gjennom hele intervjuet i stedet for å konsentrere meg om å ta notater. Det å ikke tenke på å ta notater under intervjuet gjorde situasjonen mindre unaturlig, og jeg fikk fokusere på å ha en flytende samtale med informanten. Jeg informerte deretter om at intervjuet var anonymt og hva som ville skje videre med dataene jeg samlet inn. På slutten av hvert intervju takket jeg for at de ville stille, og sa at de måtte ta kontakt dersom de lurte på

noe.

Intervjuene varte mellom 25 og 50 minutter. Jeg ble overrasket av varigheten på to av intervjuene, fordi jeg forventet de skulle vare lengre. Jeg merket at jeg som intervjuer ble flinkere etter hvert til å stille oppfølgingsspørsmål. Situasjonen ble mer og mer naturlig for meg, og det tror jeg kan ha påvirket lengden på de første intervjuene. Informantene var interesserte i temaet mitt, og det mener jeg var en fordel når det kommer til informantens svar og refleksjoner. Noen av informantene fortalte at de hadde diskutert temaet med venner, og de møtte dermed til intervju med gode refleksjoner og tanker rundt temaet.

Transkribering ble gjennomført i dagene etter intervjuene. Det var viktig for meg å transkribere intervjuene fort etter de var ferdig, for da husket jeg detaljer og stemningen rundt intervjuet. Jeg transkriberte nøye, og valgte og noterte pauser og kroppsspråk der jeg mente det hadde betydning for informantens svar. Jeg transkriberte samtlige intervjuer på bokmål, fordi jeg anså ikke dialekt som et viktig aspekt ved analysen, men jeg tok vare på særegne slangord for jeg mener at de beskriver deres egne opplevelser rundt temaet.

3.5 Databearbeidelse og analyse

Jeg anvendte tematisk analyse for analyse av datamaterialet mitt. Ifølge Johannessen, Rafoss og Rasmussen (2018, s. 278-280) omhandler det å se etter temaer i datamaterialet. I denne sammenhengen vil et tema være en gruppering av data med fellestrekk. Målet er å gruppere datamaterialet i mer generelle kategorier, som til sammen kan svare på forskningsspørsmålet. Ved å gjøre dette får man orden i datamaterialet sitt, mens man identifiserer nye sammenhenger.

Jeg fulgte stegene som en tematisk analyse består av: forberedelse, koding, kategorisering og rapportering (Johannessen et al., 2018, s. 294-295). I den første fasen leste jeg over transkriberingen av intervjuene, og noterte meg små sammendrag etter hvert enkelt intervju. Den neste fasen omhandlet koding, og jeg utførte datanær koding som gjenspeilte det konkrete innholdet i datamaterialet. Den tredje fasen innebar kategorisering, som omhandlet å se hvordan dataene kan settes sammen til en større helhet ved å sortere dataene i mer overordnede kategorier (Johannessen et al., 2018, s. 294-295). Kategoriene ble bruk av teknologi, boligmodell og utformingens påvirkning. Jeg førte deretter sitater fra hvert enkelt intervju innunder de ulike temaene. Dette fungerte fint for meg, og var en spennende del av

oppgaven. Disse kategoriene sammen med å lese teori bidro til at jeg presiserte min hovedproblemstilling til tre underproblemstillinger. Den siste fasen er rapportering, og vil være i kapittel 4 og 5.

3.6 Datamaterialets kvalitet

Tjora (2017, s. 231) omtaler pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet som kvalitetskriterier innen kvalitativ forskning. Kvalitetskriteriene fremstår som en indikator på forskningens kvalitet.

Pålitelighet omhandler intern logikk eller sammenheng gjennom hele forskningsprosjektet (Tjora, 2017, s. 231). Tjora (2017) omtaler forskerens engasjement som en nødvendig ressurs. Jeg er i samme aldersgruppe, og bor i samme by og sameie som informantene, samtidig som jeg er utsatt for en digitalisering av mine sosiale relasjoner. Det ble derfor vanskelig å innta et utenfra-syn på det jeg studerte. Samtidig lurer jeg på om det er mulig å innta et utenfra-syn på det man studerer. Jeg har studert det samfunnet som jeg er en del av, og som jeg bidrar til å skape og samkonstruere. Derfor tror jeg at å innta et utenfra-syn på studieobjektet ikke nødvendigvis er et kriterium for kvalitet, men at et balansert innenfra-syn kan bidra til kvalitet. For meg innebar dette å ta utgangspunkt i mine opplevelser rundt temaet, men samtidig være åpen for å bli introdusert for andre opplevelser og refleksjoner.

Gyldighet innebærer en logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og funn, og spørsmålene som man vil finne svar på (Tjora, 2017, s. 231). Jeg begynte undersøkelsen med et teoretisk utgangspunkt. For å undersøke problemstillingen har jeg hentet inspirasjon fra teori, samt tidligere forskning. Samtidig har jeg jobbet fra data. Jeg har dermed ikke arbeidet rent deduktivt, men vekslet mellom data og teori, altså inspirert av abduksjon. Jeg har tatt i bruk datamaterialet, men teori har spilt inn i prosessen (Tjora, 2019, s.14). Jeg har forsøkt å beskrive forskningsprosessen på en god måte og vært åpen rundt hvordan jeg har utført undersøkelsen, og dette sammen med hvordan jeg har undersøkt problemstillingen min ved bruk av underproblemstillinger som ble dannet utfra relevant teori og mitt datamateriale, vil føre til en logisk sammenheng mellom studiens utforming, spørsmål og funn.

Generaliserbarhet omhandler forskningens relevans utover det som faktisk er undersøkt (Tjora, 2017, s. 231). Det er ikke lett å måle generaliserbarheten grunnet mitt begrensede utvalg. Funnene kan ha en gyldighet utover aldersgruppen informantene er i, samt for de som bor i sameie og by. Undersøkelsen kan ha en gyldighet utover dette, fordi det er et tema

mange kan kjenne seg igjen i. Det er noe som preger oss alle, og oppgaven har derfor kanskje en større gyldighet enn utover informantene. Mange vil kanskje gjenkjenne mine tolkninger og funn fra sin hverdag. Oppgaven er altså noe avgrenset, men undersøkelsen kan ha nytte for andre. Det vil være opp til leseren å vurdere om funnene har gyldighet for leserens egne arbeid. Dette er omtalt som naturalistisk generalisering (Tjora, 2017, s. 239), som altså bygger på at leseren gjenkjenner funnene som relevante og aktuelle for eget liv eller forskning.

3.7 Forskerrollen

Gjennom prosjektet har det vært viktig å tydeliggjøre årsakene og tankene bak mine valg. Det har jeg gjort for å invitere leseren til å ta stilling til mine valg og forskningens relevans. Det har bidratt til at jeg har stilt meg mer kritisk til valgene mine. Det var viktig for meg å kunne begrunne mine valg godt, for å selv forstå hvorfor jeg gjorde som jeg gjorde og hva valgene tilførte, eller eventuelt ikke, undersøkelsen. Dette påvirket min datainnsamling og mine tolkninger positivt. Jeg opplevde at jeg arbeidet mer reflektert dersom jeg kunne begrunne valgene mine godt.

4.0 Analyse

I dette kapittelet har jeg analysert datamaterialet og knyttet det opp mot Goffmans teorier og tidligere forskning. Jeg ønsker at dette i sin helhet skal gi et svar på hovedproblemstillingen: Hvordan strukturerer teknologi møter mellom mennesker?

4.1 Omsorg i sosiale relasjoner gjennom bruk av teknologi

Jeg skal starte med å ta for meg den første underproblemstillingen: Hvordan skaper teknologi ulike former for omsorg i sosiale relasjoner? Jeg vil argumentere for at det har skjedd en digitalisering av Goffmans (1983) interaksjonsorden. Jeg definerer dette som «den teknologiske interaksjonsstrukturen». Møter mellom mennesker har gjennomgått en digital omorganisering, som har skapt en ny underliggende struktur som lar mennesker planlegge og delta i sosiale møter. Den teknologiske interaksjonsstrukturen er basert på normer som gjelder for interaksjoner, som finner sted i nåtidens hverdagslige sosiale møter.

Den teknologiske interaksjonsstrukturen har tildelt ringeklokken en ny rolle. Det er ikke grunnet digitaliseringen i seg selv, men er en årsak av hvordan digitaliseringen har endret måten vi organiserer livene våre på. Teknologisering i seg selv endrer ingenting, endring skjer gjennom tilpasning. Gjennom vår temming av teknologien og oversettelse av

teknologien til hverdagslige objekter, skaper vi nye praksiser som teknologien inngår i. Vi veves sammen med teknologien.

Informantene beskrev at tidligere betydde det å bruke ringeklokken å avtale noe. Idet man ringte på ringeklokken tok man initiativ til en avtale. Ringeklokken fremstod som et hverdagslig objekt som strukturerte sosiale møter, og bidro dermed til hverdagslig interaksjon. Tidligere organiserte ringeklokken livene våres i stor grad, og gjennomførte mye sosialt arbeid for oss. Man kan si at det er en endring i våre kommunikasjons- og interaksjonsmønstre (Pettersen, 2018):

Det er stor forskjell fra da til nå. Da bodde jeg i et strøk med bare eneboliger, og venner kunne komme og ringe på når som helst. Det var mindre «big deal» om noen kom og ringte på. Ofte var det venner eller familier som lurte på om du ble med ut, eller så kom de på spontant besøk. Det har jeg merket, at det har forandret seg veldig. Nå er det slik at man må ringe og planlegge alt, eller sende meldinger (...) (Informant C)

Informant C beskriver hvordan bruken av ringeklokken har endret seg. Informanten nevner at nå er det slik at alt må planlegges, og dette gjøres gjennom teknologi. Det kan sies at det har oppstått et nytt samspill mellom teknologier og brukerne. Videre har det oppstått en struktur i samspillet, som innfører og synliggjør nye normativiteter (Pols & Moser, 2009). De nye normativitetene har dannet en teknologisk interaksjonsstruktur.

Normativitetene i den teknologiske interaksjonsstrukturen omhandler å avtale og planlegge alt på forhånd. Det kan være menneskers måte å sikre beskyttelse for individet, og vise omsorg og respekt. Målet med normativitetene kan være å unngå inntrenging og invasjon av andres, og eget, privatliv (Jacobsen & Kristiansen, 2015). Normativitetene vil også omhandle hvordan vi inngår i forhold til hverandre, og dermed former de den verden vi lever i. Goffman introduserte begrepene åpningstrekk og klaringstegn (Jacobsen & Kristiansen, 2015), som omhandler forskjellige måter vi ber om kontakt og signaliserer tilgjengelighet. Tidligere var det ringeklokken sitt arbeid, men teknologien har i dag tatt over og derfor blir møter mellom mennesker strukturert på en annen måte, de blir strukturerte av bruk av teknologier. Ringeklokken er jo også en teknologi, men den er så inngrodd i vårt hverdagsliv at vi kanskje ikke anser den som en teknologi lenger. Informant B beskrev dette: «Ringeklokken er siste

del av en avtale, eller noe som signaliserer at en avtalt avtale settes i gang om du skjønner (...)» (Informant B).

I dataene mine har jeg lagt merke til at et ritual som sikrer beskyttelse for individet (Jacobsen & Kristiansen, 2015) er «forhåndsvarsling». Forhåndsvarsling definerer jeg som å planlegge møtet gjennom teknologier før møtet finner sted. Det blir da greit å bruke ringeklokken, for man har på forhånd vist respekt og omsorg ved å forhåndsvarsle: «(...) Det blir på en måte greit å bruke ringeklokka da, fordi da vet personen at du kommer, du er forventet» (Informant A). Jeg tolker dette som at forventet bruk av ringeklokken er greit, men uforventet bruk av ringeklokken er ikke lenger greit fordi det strider mot rådende normativiteter.

Ut fra dette har jeg funnet tre grader av å uttrykke dramaturgisk omtanke (Goffman, 1992) på ved møter mellom mennesker. Det å sende en melding, forhåndsvarsling, for å avtale et møte er å uttrykke full dramaturgisk omtanke. Dette er gjerne utført av venner. Det å vise full omtanke kan også innebære å vise omtanke ovenfor andre enn bare den man skal besøke. Som sitatet under illustrerer er ringeklokken bare i bruk for å varsle at man er fremme, fordi møtet er ofte avtalt på forhånd. Sitatet viser at informanten tar i bruk ringeklokken bare om den er tydelig merket og enkel å bruke. Det tolker jeg som om informant viser omtanke ovenfor andre i tillegg til den man skal besøke, for å både vise respekt og behandle andre mennesker med verdighet og også for å verne om sin egen opptreden og andres ved å unngå pinlige situasjoner (Goffman, 1992).

Ofte avtaler vi et møte gjennom telefonen så drar jeg. Når jeg er fremme bruker jeg ringeklokken for å si at jeg er utenfor. Det er egentlig bare det jeg bruker ringeklokken til. Men det skjer bare dersom jeg er sikker på at det er riktig ringeklokke, så den må være godt merket og enkel å bruke. Viss det er uklart så sender jeg en melding om at jeg er utenfor.
(Informant B)

Bruk av porttelefon er å vise mindre dramaturgisk omtanke, fordi man forhåndsvarsler ikke i like stor grad som man gjør ved å sende en melding. Brukere av porttelefonen kan, for eksempel, være børsbærere. Den ene informant nevnte at det er mer og mer vanlig at børsbærere, og lignende, henger opp lapper for å forberede beboere på at de kommer. Derfor viser de fortsatt noe omtanke, fordi de har tatt i bruk en form for forhåndsvarsling. Det kan ligge mye omsorg i forberedelsesarbeidet i slik forhåndsvarsling, men den blir for

standardisert og lite personlig. Man viser likevel respekt for andre og verner om sin egen og andres opptreden, men ikke i like stor grad dersom man forhåndsvarsler gjennom telefonen fordi man har ikke en gjensidig avtale:

(...) Det kan skje at bøssebærere eller andre ringer på døra. Når man er vant til å avtale ting på forhånd blir man litt overrasket når slike ringer på døra. Når det plutselig kommer noen og ringer på, som man ikke er forberedt på. Men jeg har sett at det blir mer og mer vanlig at bøssebærere på forhånd henger opp lapper for å varsle at de kommer, sann du skal være klar. (Informant B)

Bruk av ringeklokken uten å ha forhåndsvarslet er å utøve absolutt ingen omtanke. Det er en handling som ofte er utført av fremmede, eller naboer i dette tilfellet fordi samtlige informanter beskriver naboene som fremmede. Ringeklokken fremstår som upålitelig, og dermed vet man ikke om man kan stole på den som et varslingsystem for den er ikke i stand til å forhåndsvarsle i like stor grad som andre teknologier:

(...) Nå sender man melding før man kommer, så jeg har blitt mer skeptisk til ringeklokken enn hva jeg var før. Nå tar man alltid kontakt før man kommer, det er ingen som drar på uanmeldt besøk. Hvorfor skal man ha ringeklokke når alt foregår gjennom telefon? Jeg er iallfall skeptisk til den. (Informant A)

Mulighetene for å utøve hverdagslig omtanke har blitt differensiert, og teknologier skaper ulike former for omsorg. Individuer forsøker å unngå å ødelegge sin egen og andres opptreden ved å vise omtanke gjennom å forhåndsvarsle gjennom teknologier. Det har oppstått et hierarki av løsninger for å utøve omsorg, hvor man knytter ulike ærender til bruken av ulike verktøy for kontakt. Noen ærender er mer ønskede enn andre.

Vi deltar ubevisst eller bevisst i en teknologisk interaksjonsstruktur hver gang vi avtaler et møte med et medmenneske. Teknologier strukturerer møter mellom mennesker ved at møtet først planlegges og avtales gjennom teknologier. Dermed drar man til vedkommende, for å benytte ringeklokken for å sette avtalen i gang. Tidligere var ringeklokken første del av en avtale, mens den nå er siste del av en avtale. Spontane besøk var vanligere før, men bak de spontane besøkene som ringeklokken tidligere varslet om, så kunne det sikkert også figurere noen definerte uformelle avtaler, av typen der du vet at, for eksempel, naboen alltid kommer

innom for kaffe på mandager. Dette kan ikke jeg empirisk vite, men det er en mulighet. Det kan dermed sies at det har oppstått en tydeligere struktur for hvordan man skal organisere sosiale møter sammen med den økende bruken av teknologi. Den teknologiske interaksjonsstrukturen er normen for nåtidens hverdagslige interaksjon, som har blitt en integrert del av vår atferd når det kommer til å strukturere møter mellom mennesker på en omsorgsfull måte der den ulike bruken av teknologi fører til ulike former for omsorg.

4.2 Aktørers opplevelse av kontakt

Videre skal jeg ta for meg min andre underproblemstilling: Hvordan påvirker teknologi aktørers opplevelse av kontakt? Denne delen av analysen omhandler hvordan hverdagsteknologi påvirker etablering av kontakt. Under intervjuene kom det frem at sameiets beboere har en felles Facebook-gruppe som er hyppig brukt. De omtalte gruppen som den eneste direkte kontakten de har med naboer, som ellers fremstår som fremmede. Gruppen blir brukt dersom man har spørsmål om noe som gjelder leiligheten, eller om man trenger hjelp til praktiske ting. Informant D beskriver Facebook-gruppen som det eneste forholdet som eksisterer med andre beboere:

Det er jo ikke noe forhold der. Det er ikke noe dårlig forhold, og det er ikke et godt forhold heller men det er bare sann at det eksisterer ikke noe slags forhold. Det er jo via den Facebook-gruppa bare. Det er ikke noe vennskap eller noe slikt. Sann som på Facebook går det i ting man lurere på og generell informasjon, men noe spesielt forhold er det ikke. Jeg kjenner jo ingen her. Det gjør jo ingenting. Det er bare sånn det er. (Informant D)

Jeg definerer Facebook-gruppen til sameiet som hverdagsteknologi. Gruppen forenkler livene til beboerne ved at de kan stille spørsmål dersom de lurere på noe. Hvordan beboerne bruker Facebook-gruppen gir gruppen en bestemt rolle. Pols og Moser (2009) hevder at det oppstår forskjellige forhold mellom mennesker og teknologier ettersom hvordan brukerne bruker teknologien. Hvordan beboerne har brukt gruppen har ført til at beboerne har etablert en overfladisk kontakt, som omhandler hvordan de skal ta vare på omgivelsene sine. De utvikler et bånd til Facebook-gruppen, samt til funksjonaliteten og tjenestene den tilbyr. Facebook-gruppen bare eksisterer for sameiet, men beboerne har definert dens rolle og mening: «(...) Gruppen fungerer greit til praktiske spørsmål, men det er ikke en kontaktskapende arena. Den er ikke med på å danne noe fellesskap» (Informant B).

Informant B beskriver gruppen som en arena som ikke danner fellesskap. Fellesskapet som eksisterer er interessen i sameiet. Normativiteten som gruppen har ført med seg er at det er merkelig at naboer skal ta kontakt med hverandre dersom det ikke er grunnet praktiske årsaker, fordi det eneste beboerne har til felles er sameiet og opprettholdelse av sameiet som enkeltbeboeres backstage-område (Goffman, 1992). Informant C beskrev dette som følgende: «(...) Det er ingen som bor her som forventer at vi skal ha et fellesskap. Alle er så opptatt med sitt» (Informant C).

Teknologier er som et skuespill som inneholder manus for brukerne. Manuset definerer brukeres karakterer, hva deres behov og ønsker er, og hva de skal gjøre når (Pols & Moser, 2009). Beboernes bruk av gruppen har skapt en definisjon av situasjonen som beboerne befinner seg i. Gruppen har definert situasjonen som om beboerne er et lag (Goffman, 1992) som arbeider sammen for å vedlikeholde og utvikle hverandres områder. Jeg tolker dette som om hele sameiet er beboernes backstage-område. Sameiet er et sted hvor beboerne kan trekke seg tilbake til. Kontakten med naboer omhandler opprettholdelse av eget backstage-område samt de felles backstage-områdene, for å forberede seg til enkeltopptredener. Dette er grunnet hvordan bruken av Facebook-gruppen har definert situasjonen, men også grunnet symbolske og materielle boforhold. Hver beboer har hver sin leilighet med en tilhørende bod og postkasse. Postkassene og bodene er i andre etasjer enn leiligheten, og derfor tolker jeg det som om korridorene som fører til bodene og postkassene også er backstage-område, i tillegg til leilighetene. Facebook-gruppen har ført til et noe mer komplekst backstage-område der det ytre-backstage er korridorer, boder og postkasser mens indre-backstage er leilighetene.

Beboerne viser omsorg for hverandre på avstand. Facebook-gruppen blir deres digitale alarmsystem (Tøndel, 2018). Gruppen tilbyr trygghet og selvstendighet, en type sosial deltakelse og tilgjengelighet dersom det skulle være spørsmål om praktiske ting. Facebook-gruppen er bare dødt materiale (Tøndel, 2018), men når en beboer trenger hjelp med sine omgivelser, eller når en beboer advarer andre om mulige feil, aktiverer beboeren et trygghets-nettverk ved å legge ut et innlegg i gruppen. Da får de andre beboerne en mulighet til å vise omsorg, men på avstand. Samtidig viser beboeren som legger ut innlegget omsorg for de andre ved å advare og forberede de på eventuelle feil.

Dersom noen forsøker seg på annen kontakt vil det bryte med definisjonen av situasjonen, og vise upassende atferd. Jeg definerer beboerne som et lag, fordi det foreligger en gjensidig avhengighet som binder medlemmene sammen (Goffman, 1992). Dersom det inntreffer et problem med noe i sameiet, kan det true virkeligheten som beboerne har gått inn for.

Jeg ser at den gruppa på Facebook blir brukt mye til å spør om andre er i samme situasjon, for eksempel om nettet ikke fungerer også snakker man om det på Facebook. Jeg har aldri gått og ringt på hos naboen for å få hjelp. (Informant D)

Informant D uttalte at gruppen ofte er brukt for å spørre om andre er i samme situasjon. Beboerne rådspør andre, for å finne ut om det er noe som kan true beboernes felles definisjon av virkeligheten og dermed vedlikeholdet av deres backstage-område. Det kan også være en måte å informere de andre om at det kan være en feil ved kulissene, for å forberede dem. Dette gjør at den enkelte beboeren får en sterkere følelse av tilhørighet til laget, og føler seg inkludert.

Det var interessant hvordan beboerne kunne utøve kommunikasjon i strid med deres definerte roller. Ifølge Goffman (1992) er det ikke alltid at lagmedlemmer klarer å opprettholde de rollene som de innehar, eller situasjonen som er definert. Dette kom frem hos Informant B:

Jeg har merket at det er kontaktskapende dersom man har dyr. Spesielt om man møter andre med dyr. Fordi da har vi det til felles, også bor jo vi begge i blokka. Da er det sann at vi føler vi har noe mer til felles enn bare bolig og Facebook, og det tror jeg bidrar til å få en mild følelse av et slags fellesskap. Jeg møtte noen i trappa med katt her en dag når jeg var på vei ut med hunden. Da begynte vi å snakke litt om katten og vår hund. Om jeg går med hunden er det en del som henvender seg til oss begge. Før vi fikk dyr var det noe helt spesielt som måtte ha skjedd eller spesielle omstendigheter for at jeg skulle komme i kontakt med andre beboere (...). (Informant B)

Fellesskap, identitet og sosial integrasjon er eksempler på elementer som man kan miste på veien mot et digitalisert samfunn (Pettersen, 2018). I dette tilfellet står definisjonen av situasjonen som beboerne gjennom Facebook-gruppen har opprettet i veien for fellesskap og sosial integrasjon. Å ha dyr kan være nok til at beboerne bryter definisjonen av situasjonen og distansen som definisjonen har skapt mellom beboerne. Dermed glemmer de definisjonen av situasjonen og sine roller, for å uttrykke seg på en helt annen måte. Dette kan skape en

ubalanse innad i laget, som truer lagets definisjon av situasjonen. Det kan true det virtuelle fellesskapet.

I dette tilfellet er det mennesker som fremstår som rasjonelle og instrumentelle, og teknologien som det varme. Beboerne beveger seg i det samme backstage-område. Samtidig som de arbeider sammen for å opprettholde hverandres kulisser arbeider de også sammen for å bevare avstanden som er etablert mellom dem gjennom deres bruk av hverdagsteknologien. Kontaktetablering blir en trussel mot det virtuelle fellesskapet som er nødvendig, mens det menneskelige fellesskapet er ikke nødvendig fordi Facebook-gruppen tilbyr beboerne et fellesskap på avstand som ikke truer den definerte situasjonen. Facebook-gruppen blir viktig for å opprettholde den samlede definisjonen som beboerne har av situasjonen. Utfra dette tilpasser de forventninger og atferd. Teknologien påvirker beboernes kontaktetablering og deres opplevelse av kontakt, for å isteden etablere en kontakt utenom sameiet er man mer opptatt av å bevare frontene til de som deltar.

4.3 Det fysiske roms føringer

Denne delen skal omhandle min tredje underproblemstilling: Hvordan legger det fysiske rom føringer for hvilke roller teknologien får i den sosiale kontakten? Jeg skal se nærmere på hvilken rolle utforming har i den teknologiske interaksjonsstrukturen, og hvordan det fysiske rommet som aktører lokalt samspiller med legger føringer for teknologiens rolle. Med utforming mener jeg den materielle utformingen av sameiet som informantene bor i, altså hvordan sameiet er delt inn og hvordan ringeklokker og porttelefon, for eksempel, er plassert og brukt.

Jeg har tolket sameiet som et backstage-område med både ytre-backstage og indre-backstage. Leiligheten er en beboers egne område. Det er et område man kan stole på at ingen har tilgang til og det er adskilt fra det ytre-backstage-området. Utfra mitt datamateriale var det spennende å se hvordan uforventet bruk av ringeklokken ble sett på som personlig og inngripende. Jeg skal videre se på prosesser i den teknologiske interaksjonsstrukturen med utgangspunkt i sameiets utforming.

Goffman (1992) hevdet at hverdagens interaksjoner utføres i forskjellige dramaturgiske områder, og videre definerte han et område som et avgrenset område innhegnet av hindringer. En beboers leilighet er det indre-backstage-området, men digitaliseringen har ført til at man

konstant har tilgang til frontstage gjennom teknologi. Teknologier er nåtidens mest brukte frontstage-område. Det er gjennom mobiltelefonen vi oftest i dag opptrer foran et publikum. Mobiltelefonen er en teknologi som tilbyr brukere både pålitelighet og forutsigbarhet (Pols & Moser, 2009), og dermed oppnår brukere mer kontroll når man opptrer frontstage gjennom teknologi.

Vi kontrollerer i mye større grad nå hvem som har tilgang til våre opptredener, både fysiske og virtuelle opptredener. Det er gjerne gjennom teknologier vi gjør inntrykk og overbeviser andre om at vi er den vi hevder å være. Vi oppnår dermed større kontroll over vårt fasadeområde, fordi gjennom teknologier deler vi inn publikum og dermed vet vi hvilke roller vi skal spille når. Dette bidrar til enkeltindividets dramaturgiske suksess (Goffman, 1992), og er en stor del av den teknologiske interaksjonsstrukturen. Gjennom å opptre frontstage gjennom teknologier kan vi stole på at ingen har adgang til vårt backstage-område, fordi bruken av teknologier har sammen med utformingen opprettet en kompleks struktur for å danne møter mellom mennesker.

Det indre-backstage-området er noe kjært som må beskyttes. Siden man har enkel tilgang til frontstage-området gjennom teknologier setter man mer pris på sitt private, indre-backstage-område. Derfor er det innhegnet av hindringer (Goffman, 1992). Forhåndsvarsling gjennom teknologier er en innarbeidet norm i våre liv, og en integrert del av den teknologiske interaksjonsstrukturen. Porttelefon, ringeklokken og kikhull er hindringer som innhegner vårt indre-backstage område, og fungerer som prosesser som settes i gang etter forhåndsvarsling. Det er tegn som varsler at publikum kommer nærmere, og at man derfor må forberede seg for opptredenen. Enkeltindivider klarer å oppnå full kontroll over sitt backstage-område ved disse ulike innretningene som fungerer som sosiale transitter eller sluser. Den teknologiske interaksjonsstrukturen er en underliggende struktur, og her kommer det frem hvordan denne strukturen påvirker mennesker når de skal planlegge og delta i sosiale møter, og hvilken rolle utformingen spiller. Den teknologiske interaksjonsstrukturen organiserer våre sosiale liv ved at man burde følge de rådende normene, ellers vil det være vanskelig å oppnå sosiale møter. Om det ringer på uten at vedkommende har fulgt normene vil det fremstå som merkelig:

Først stopper jeg opp og tenker på hvem det kan være, om det er noen jeg forventer skal komme og det er det som regel ikke. Så går jeg bort til kikhullet og ser om jeg vet hvem

vedkommende er. Av og til åpner jeg, og av og til gjør jeg faktisk ikke det. Det er litt flaut å innrømme, men jeg gjør faktisk ikke det (...). (Informant D)

Det oppstår en «undersøkellesprosess» når det ringer på døra, både når det er avtalt og ikke avtalt besøk: «Jeg kiker i nøkkelhullet hver eneste gang det ringer på. Så ser jeg gjennom hullet hvem det er, også vurderer jeg om jeg skal åpne eller ikke (...) (Informant A). Deretter oppstår det en «vurderingsprosess» om man skal åpne eller ikke. Det fremstår som personlig dersom noen ringer på ringeklokken, og i tillegg har det blitt et inngripende varsel. Dersom det ikke er avtalt betyr det at noen har komnt seg frem til ditt indre-backstage-område uten å følge den rådende moralske kodeksen. Den teknologiske interaksjonsstrukturen strukturerer møter mellom mennesker ved å konstruere en moralsk kodeks som man burde følge, og det fysiske rom fungerer som innhegninger innad i strukturen og understreker teknologiens strukturerende rolle.

5.0 Avslutning

I dette prosjektet har jeg undersøkt hvordan digitalisering påvirker sosiale relasjoner og kontaktetablering. Jeg har belyst problemstillingen «hvordan strukturerer teknologier møter mellom mennesker?» ved å undersøke tre underproblemstillinger. Jeg benyttet et kvalitativt forskningsdesign, samt et strategisk utvalg bestående av fire unge voksne. I dette kapittelet skal jeg redegjøre for hovedfunn, drøfte de og deretter konkludere.

5.1 Hovedfunn

Som det kommer frem i analysen bidrar teknologi til å strukturere sosiale møter. Vi har i dag et større repertoar av muligheter for å etablere kontakt gjennom, og dermed et større hierarki for hvilke muligheter vi bruker når. Det kommer frem at rollen til ringeklokken er endret, og at det er en konsekvens av hvordan vi har tilpasset digitaliseringen til våre liv. Med utgangspunkt i Goffmans (1983) interaksjonsorden viste analysen at det kan sies å ha oppstått en ny underliggende struktur som strukturerer møter mellom mennesker. Det eksisterer et samspill mellom teknologi og brukere, og strukturen i dette samspillet definerte jeg som den teknologiske interaksjonsstrukturen.

Hovedkomponenten i den teknologiske interaksjonsstrukturen er forhåndsvarsling for å oppnå sosiale møter. Det er ikke lenger bare ringeklokken sitt arbeid å be om kontakt eller signalisere tilgjengelighet. Andre teknologiske objekter som rigger til sosiale relasjoner og

sosiale nettverk rundt seg på ganske så forskjellige vis har tatt over det sosiale arbeidet i stor grad for ringeklokken. Ringeklokken signaliserer at en avtale settes i gang, mens tidligere var det selve ringeklokken som strukturerte sosiale møter.

Jeg argumenterer for at hvordan man anvender den teknologiske interaksjonsstrukturen skaper ulike former for omsorg i sosiale relasjoner. Forhåndsvarsling uttrykker full omtanke, mens bruk av porttelefon viser mindre omtanke og uforventet bruk av ringeklokken kan sees på som å ikke utøve omtanke. Den teknologiske interaksjonsstrukturen har blitt normen for hverdagslig interaksjon, og er en integrert del av våre liv.

Videre omtaltes naboer som fremmede, og den eneste kontakten mellom beboerne i sameiet er gjennom Facebook-gruppen. Jeg definerte gruppen som hverdagsteknologi, for å se nærmere på hvordan teknologi påvirker aktørers opplevelse av kontakt. Det var også her interessant å se hvordan teknologi danner samspill mellom brukere og teknologier, og hvordan samspillet påvirker opplevelse av kontakt. Det oppstår et forhold mellom beboerne ettersom hvordan de bruker gruppen. Forholdet deres omhandler hvordan de skal ta vare på omgivelsene sine, og det har definert situasjonen for dem. De arbeider sammen for å vedlikeholde og utvikle hverandres områder, og dermed blir sameiet et stort backstage-område som man kan dele inn i ytre- og indre-backstage. Annen kontakt utenom praktiske spørsmål vil regnes som å bryte definisjonen av situasjonen, men analysen viste eksempler på hvordan beboerne ikke alltid klarte å opprettholde den definerte situasjonen. Dette kan skape ubalanse i laget som truer deres definisjon av situasjonen. Kontaktetablering utenfor teknologi blir dermed en trussel mot det nødvendige praktiske og virtuelle fellesskapet.

Det kom frem at det fysiske rom bidrar til å strukturere møter mellom mennesker, fordi utforming legger føringer for teknologiens rolle. Jeg valgte å innlemme utforming i den teknologiske interaksjonsstrukturen. Utformingen representerer prosesser, som fungerer som innhegninger som sammen med teknologi bidrar til å strukturere møter mellom mennesker. Innhegningene er prosesser i den teknologiske interaksjonsstrukturen. Vi oppnår kontroll over våre områder gjennom teknologi, og kan dermed enkelt dele publikum og ha kontroll over hvilke roller vi skal spille når. Porttelefon og ringeklokken blir hindringer som innhegner vårt indre-backstage område. De er prosesser som settes i gang etter forhåndsvarsling. Kikhullet kan regnes som en sluse, der man bare kommer gjennom dersom man har utført alle stegene korrekt.

Analysen viste også at det oppstår en undersøkelses- og vurderingsprosess når det ringer på døren. Det er en dobbeltsjekk for å forsikre at vedkommende utenfor har handlet i tråd med den moralske kodeksen for å oppnå et sosialt møte. Dette viser at det blir vanskelig for beboerne i sameiet å skulle opprette annen kontakt, fordi det bryter med den teknologiske interaksjonsstrukturen. Lagmedlemmene er allerede forbi porttelefonen, og kan dermed ikke gjennomgå alle stegene i interaksjonsstrukturen og kan derfor ikke korrekt strukturere et sosialt møte.

5.2 Konklusjon

I denne oppgaven har jeg besvart problemstillingen: Hvordan strukturerer teknologi møter mellom mennesker? Dette har jeg gjort ved å undersøke tre underproblemstillinger. Utgangspunktet for oppgaven var en interesse i digitaliseringen av sosiale relasjoner.

Teknologier strukturerer møter mellom mennesker ved at strukturen i samspillet mellom mennesker og teknologier har konstruert en teknologisk interaksjonsstruktur. Den teknologiske interaksjonsstrukturen strukturerer sosiale møter ved å innføre normativiteter som det forventes at individer skal følge for å oppnå sosiale møter. Den teknologiske interaksjonsstrukturen består av strukturer, symboler og prosesser, som forhåndsvarsling og ulike innhegninger. Den regulerer og strukturerer hverdagslig interaksjon i stor grad, fordi den forteller oss hva vi skal gjøre når dersom vi planlegger sosiale møter.

Ringeklokken ledet meg til refleksjon rundt betydningen av innføringen av mer digital hverdagsteknologi for aktørers samspill. Jeg har komt frem til at det eksisterer en teknologisk interaksjonsstruktur som vi gjerne tar for gitt, men som vi deltar i. Strukturen innebærer hverdagslige handlinger som er nødvendige for at vi kan opprettholde sosiale situasjoner. Vi samkonstruerer og skaper interaksjonsstrukturen gjennom bestemte grep for å oppnå sosiale møter.

Min studie er preget av at jeg har intervjuet unge voksne som er bosatt i sameie. I eventuell videre forskning kunne det vært interessant å undersøke nærmere om det kan eksistere ulike elementer, og prosesser, i den teknologiske interaksjonsstrukturen ettersom hvor gammel man er, hvilken livssituasjon man befinner seg i og hvordan man bor. Hvordan menneskers ulike

forhold til teknologi preger deres sosiale liv og deres bruk av ringeklokken, og hvordan det kan føre til ulik anvendelse av den teknologiske interaksjonsstrukturen kunne vært spennende.

6.0 Litteratur

Gallagher, J. (2020, 5. januar). Når gikk du sist på uanmeldt besøk? Hentet fra https://www.nrk.no/ytring/nar-gikk-du-sist-pa-besok-uten-avtale_-1.14844785

Goffman, E. (1983). The Interaction Order: American Sociological Association, 1982 Presidential Address. *American Sociological Review*, 48(1), 1-17. Hentet fra www.jstor.org/stable/2095141

Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig*. Oslo: Pax.

Henriksen, I. M. & Tøndel, G. (2017). Spontane dybdeintervjuer: Strategisk interaksjon som sosiologisk forskningsmetode. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 3(1), 216-232. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-03-02>

Jacobsen, M. H. & Kristiansen, S. (2015). *The Social Thought of Erving Goffman*. London: Sage.

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.

NRK Nyheter. (2020, 11. januar). *Dagsrevyen* (TV-program). Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/202001/NNFA02011120/avspiller>

Pettersen, L. (2018). Digitalisering. *Norsk medietidsskrift*, 25(4), 1-17. <https://doi.org/10.18261/ISSN.0805-9535-2018-04-03>

Pols, J. & Moser, I. (2009). Cold technologies versus warm care? On affective and social relations with and through care technologies. *Alter*, 3(2), 159-178. <https://doi.org/10.1016/j.alter.2009.01.003>

Skardhamar, T. & Klemsdal, L. (2019). Digitalisering – en introduksjon. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 3(3), 169-172. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2019-03-01>

Solstad, Ø. (2017, 2. august). Åpner du når det ringer på døra? Hentet fra <http://oyvindsolstad.no/2017/08/02/ringer/>

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Tjora, A. (2019). *Viten skapt: Kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Tøndel, G. (2018). Omsorgens materialitet: trygghet, teknologi og alderdom. *Tidsskrift for omsorgsforskning*, 4(3), 287-297. <https://doi.org/10.18261/issn.2387-5984-2018-03-11>

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

A. Introduksjon

- a. Hei. Jeg heter Astrid. Jeg er student ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU, i Trondheim. Jeg skal skrive en bacheloroppgave i sosiologi. I den anledning skal jeg intervju XXX, for å finne ut hvordan digitaliseringen påvirker sosiale relasjoner. Alt som blir sagt er konfidensielt, og du vil naturligvis være anonym. Du kan trekke deg når som helst under intervjuet, også når intervjuet er ferdig. Det er bare veileder og sensor som skal lese oppgaven. Kan jeg bruke båndopptaker? Takk for at du stiller opp!

B. Oppvarmingsspørsmål

- a. Hvor gammel er du?
- b. Hvor bor du? (Dersom det ikke er intervju hjemme hos informanten)
 - i. Hvordan bor du?
 1. Kollektiv, alene, med familie, i blokk, leilighet, første etasje, femte etasje, hus, bolig med innsikt/utsikt?
 2. Beskrive boligen og i hvor stor grad dette påvirker muligheten for spontan kontakt uten avtale på forhånd?
- c. Hvor lenge har du bodd her?

C. Refleksjonsspørsmål

- a. Digitaliseringen av kontaktetablering
 - i. Hva er en ringeklokke for deg?
 - ii. Hvilke minner har du om ringeklokka fra din barndom?
- b. Bosituasjon
 - i. Kan du beskrive forholdet ditt til naboene dine?
 1. Hvem anser du som dine naboer?
 - a. De rett ved siden av, de i nabolaget?
 2. Opplever du noe fellesskap med naboene dine?

3. Hva er det som gjør at denne følelsen av fellesskap med naboene dine har oppstått/ikke oppstått?
 - a. Har dere kontakt digitalt? Facebook? Hvordan påvirker det?
 - ii. I hvilke situasjoner tar du direkte kontakt med naboene gjennom å ringe på døren deres?
 1. Skjer det ofte?
 - iii. I hvilke andre situasjoner tar du direkte kontakt med naboene dine?
 1. I trappa, utenfor, på butikken, ved postkassen?
 - c. Kontakt med andre
 - i. Kan du beskrive hvordan du opprettholder kontakt med venner og familie?
 1. Møter, gjennom meldinger eller å ringe hverandre?
 - ii. Bruker du selv ringeklokke når du drar på besøk for å vise at du har kommet frem eller er det mer vanlig for deg å «ringe på» gjennom melding?
 - iii. Kan du beskrive hvordan du føler deg dersom du går uanmeldt på besøk?
 1. Hvilke følelser er knyttet til valget om å dra på uanmeldt besøk?
 2. Skam, følelse av bryderi, å være altfor frempå, helt ok?
 3. Når var sist du faktisk gikk på besøk uten å avtale med vedkommende først?
 - d. Forvaltningen av din private tid
 - i. Kan du beskrive hva du gjør i en slik situasjon, når noen plutselig ringer uanmeldt på din dør?
 1. Hva gjør du, helt konkret, før du åpner døra?
 - a. Kontroll
 - i. Gjennom en digitalisering av kontaktetablering får vi større kontroll over egen tid og tilstedeværelse i møte med andre, eller?
 - ii. Hva tenker du om dette?
 2. Det å få et varsel på telefonen versus når det ringer på døra?
 - ii. Kan det oppleves utrygt når det uanmeldt ringer på døra, og i så fall hvorfor?

- iii. Hender det at du ikke åpner døra når det ringer uanmeldt på, og i så fall hvorfor?
- iv. Kan du beskrive en situasjon hvor du har blitt veldig glad for å åpne døra når noen uanmeldt har ringt på?

D. Avrundings spørsmål

- a. Er det noe annet/mer jeg burde ha spurt om?
 - i. Er du fornøyd med hvordan intervjuet gikk?
- b. Tusen takk for innsatsen din, og for at du ville stille til intervju! Det setter jeg stor pris på.

